יו"ט הלכה יח וסמג

לאוין עה]: גאוין עה]: ג ב מיי פ״א מהלכות

עשין דרכנן ג טוש"ע א"ח

סיי תקסד: ד ג מייי פ״ה מהלכות

מנונים כלכב ח חמו

וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא

כליליא יהי בעיניך כגנב ולא ניתו להצילו

בנפשו מיתיבי יחשכו כוכבי נשפו יקו לאור

ואין ואל יראה בעפעפי שחר מדקאמר יקו

לאור ואין אלמא אור יממא הוא התם מילם

הוא דקא ליים ליה איוב למזליה אמר יהא

רעוא דליצפיה הך גברא לנהורא ולא

לישכחיה מיתיבי 2ואומר אך חשך ישופני

ולילה אור בעדני אלמא אור יממא הוא

התם הכי קאמר דוד אני אמרתי אך חשך

ישופני לעוה"ב שהוא דומה ליום עכשיו

העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני

מיתיבי ירי יהודה אומר בודקין אור

עשר ובארבעה עשר שחרית (לארבעה) עשר שחרית

וכשעת הביעור מדקאמר רבי יהודה בודקין

אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית

אלמא אור אורתא הוא ש"מ מיתיבי

מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית ס

מלאכה ר' אליעזר בן יעקב אומר משעת המה האור רבי יהודה אומר "משעת הנץ החמה

אמר ליה ר"א בן יעקב לרבי יהודה וכי

היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית

מלאכה ומקצתו מותר בעשיית מלאכה

אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר

באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ

מדקאמר רבי יהודה משעת הנץ החמה

אלמא אור דקאמר ר"א בן יעקב אורתא הוא

לא מאי אור עמוד השחר אי הכי דקאמר

ליה היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית

מלאכה ומקצתו אסור בעשיית מלאכה

ממורת הש"ם

מדקאמר ובלילה יהי כגנב. מכלל דאור דרישיה דקרא יממא הוא והכי האמר ביום כשעוברי דרכים הולכים עומד רולח באם הדרכים והורגן ונוטל את ממונס ובלילה הוא נעשה כגנב לחתור בתים ולגנוב: הכי קאמר. מה שנתנה לך תורה רשות על הבא במחתרת להורגו כדכתיב (שמות כב) אם במחתרת ימלא הגנב והוכה ומת הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב אלמא אור אין לו דמים אם ברור לך הדבר יממא הוא התם הכי קאמר אי פשימא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא

כאור שהוא בא על עסקי נפשות דהיינו כל אדם חוץ מאב על הבן מאד אבל שאר כל אדם אם היה בעל עליך ואם היית עומד כנגדו להליל ממונך אינו הורגך יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להורגו והכי אמרינן המאיר ולא שיהיה שם היום אור ולא החמר יקו ליום אלא יקו שיאיר ואין: ואומר אך חשך ישופני. ואומר סבור יחשיך תמיד עלי לשון נשף ולילה יום אלמא הכי קאמר דוד הלילה ועכשיו שמחל לי על אותו עון אף מן ובחרפה האיר בעדני שהודיע הקב"ה לשונאי דוד בימי שלמה שמחל לדוד הקדשים ודבקו שערים זה בזה במועד קטן (דף ט. י): בודקין. חמן: אורתא הוא. וטעמא דר׳ יהודה מפרש לקמן בפירקיןי : אסור בעשיית מלחכה. במקום שנהגו בו לנהוג איסור דאמרינן לקמן (דף נ.) מקום נהגו בטלה דעתן: מותר בארילת חמן. עד שם שעות כדלקמן בפרקין

וכיולא בו שמכיר בו שהוא אוהבו הממון עומד כנגדו להליל ממנו ממונו זה עומד עליו והורגו רולח הוא וניתן רשות לכל הקודם להציל את בעל הממון בנפשו של בא במחתרת. ובלילה אם מספקא לך כלילה כגון שאדם אוהבך שהוא אביך ורחמיו בסנהדרין (דף עב:) דאב על הבן אינו נהרג במחתרת: כוכבי נשפו. כוכבי לילו: יקו לאור. ילפה ליום: עפעפי. זיהור: לנהורא. לדבר הייתי בעוניי כשהייתי נרדף אך בחשך זה אמות והוא ישופני והוא והחשך שהייתי שרוי בו נעשה חור בעדני אצלי וגבי לילה שייך למימר נעשה לי יום: אני אמרתי. מפני חטאי שאף מן העולם הבא אטרד העולם הזה שהייתי שרוי בו בחשך כשבקש להכנים ארון לבית קדשי מדקחמר ובי"ד שחרית מכלל דחור שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין: משעת החור. חבל קודם לכן חפילו (ד' יא:): אורפא הוא. משחשיכה ושקעה חמה של שלשה עשר: נימא

איהו לנפשיה. היכן מלינו שהיום

אסור והלילה מותר: הכי קאמר. ליה הך איסורא דרבנן היא ולאו

דאורייתא ובשלמא לדידי דאמינא

אי פשימא לך דאנפשות קאתי. א אומר ר"י וריב"א דהאי קרא נאב על הבן מיירי דסתם אב מרחם על הבן ולא יהרגנו אם יעמוד נגדו להציל ממונו ולכך לא ניתן להצילו בנפשו אלא כשיודע בברור שלהורגו בא כדמוכח בפרק בן סורר (דף עב: ושם) דמוקי הברייתא

דתניא אם זרחה עליו השמש וכי עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו באב על הבן וההיא דתניא אם ברור לך שיש לו שלום עמך אל מהרגהו מוקי בבן על האב ב: מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאבה. פירש רש"י

אסור בעשיית מלאכה במקום שנהגו ואין נראה לר"י דבפ׳ מקום שנהגו (דף נה.) מוכח בהדיא דרבי יהודה אית ליה איסורא ולא מנהגא ועוד תני 0 תנא איסורא ואת אמרת מנהגא ועוד ניחזי היכי נהוג ג לכך נראה דבאיסור ודאי פליגי ובגליל כי היכי דפליגי התם במתני׳ ב"ש וב"ה: רבי אליעזר ב"י אומר משעת

האור. למאי דמסקינן אור ממש נקט ר' אליעזר בן יעקב שיעור למילתיה בתחלת היום ור' יהודה נקט הנך החמה משעת כניסת פועלים למלאכה שהוא אחר זריחת השמש ד כדאמר בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל בכניסתו משלו ביליחתו משל בעה"ב פי' ביליחתו מביתו למלאכה כדכתיב (מהלים קד) תורח השמש יאספון וגו' יצא אדם לפעלו ולא הוי ר״א בו יעהב לא כב"ש ולא כב"ה דבית שמאי אוסרין 🌣 הלילה וב״ה מתירין עד הנץ ולמאי דס״ד דאור אורתא כב״ש היאמר רבי אליעזר בן יעקב לא נחלקו ב"ש וב"ה נדגר הזה: היכן מצינו יום שמקצתו מות' ומקצתו אמו'. פי' היכא דליכא סברא כי הכא וכן חמץ דאקשי ליה מיניה אבל היכא דאיכא סברא כגון שלא יאכל אדם מן המנחה ולמעלה משום תיאבון וכיולא בו לא מיירי:

ינימא איהו לנפשיה הא איכא לילה דקא סנימא שרי ר"א בן יעקב ה"ק בשלמא לדידי אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא יי(דתנוֹ) יוגבי תענית צבור בעד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר דברי ר' אליעזר בן יעקב ר' שמעון אומר עד קרות הגבר אלא לדידך היכא אשכחנא יממא גופיה דפלגי ביה רבנן אמר ליה הוא עצמו יוכיה שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ שפיר קאמר ליה ר' יהודה לר"א הכי קאמר ליה רבי אליעזר אמינא לך אנא מלאכה דרבנן ואת אמרת לי חמץ דאורייתא דעד הכא אסר רחמנא ועד הכא שרא רחמנא ואידך שעות דרבנן ואידך הרחקה הוא דעבוד רבנן לדְאורייתא ©מיתיבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו ואימתי משיאין משואות לאור עבורו אלמא אור אורתא הוא ש"מ מיתיבי שיהיה עומר כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה מעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי אורה שאני: מיתיבי מר זומרא

משעת עמוד השחר אשכחן בעלמא במידי דרבגן דהלילה מותר והיום אסור: **דפלגי ביה רבנן**. שנתנו חילוק בשיעורים זה לאיסור וזה להיתר: **אמינא לך אנא דרבנן**. משעת עמוד השחר אשכחו בעלמא היכן הורגלו לעשות כן דנימא דהכא נמי כך גזרו: **ואם אמרס לי**. ראיה במילי דאורייתא שגזירת הכתוב כך היא ואין זו מדת חכמים: שעות דרבנן. לבד איסור של תורה שהוא משש שעות ולמעלה כדלקמן [ד.] הוסיפו חכמים שתי שעות כדתנן [יא:] אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש הרי לך בשל דבריהם שתי שעות אסורות והארבע ראשונות לא אסרו: ואידך. ההוא לא דמי להכא דהרחקה עבוד רבנן לדאורייתא משום יום המעונן ובני אדם שאינן בקיאין בשעות ויטעו בין שש לשבע אבל באיסור זה כוליה דרבנן אחר שגזרו איסור כל היום גזרו: אין משיאין משואות. אבוקות בראשי הרים היו שלוחי בית דין עושין להודיע שהיום קידשו בית דין את החדש: אלא על החדש שנראה בומנו לקדשו. ביום שלשים שנראה לקדש דאילו כשהחדש מעובר ועושין ראש חדש ביום שלשים ואחד אין מקדשין אותו שכבר קדשוהו שמים ואשמעינן האי חנא דאחסר עבדינן משואות ואמלא לא עבדינן משואות וכשאין רואין משואות יודעין שהחדש מעובר: **לאור עבורו**. ליל שעבר שלשים להודיע שהיום נתקדש. ליל שלשים 0[ואחד] קרי אור עבורו® על שם שבו נעשה החדש מעובר כשאין קובעין בו את ראש חדש: אלמא אור אורמא הוא. דהא ביום אין משואות של אור נראין מרחוק: עומד ומקריב כל הלילה לאורה עעון קידוש ידים ורגלים. דקסבר רבי לינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים וטעמת מפרש בובחים (יש:): אורה שאני. היכא דתני אורה לא פליג רב יהודה דהוא לשון יום: רבינו חננאל

ביאת מקדש הל' ח:

תא שמע בודקין באור ארבעה עשר ובארבעה שחרית ובשעת עשר אורתא הוא ש"מ. וכיוז הוא למה לי למימר עוד ח"ש. יש לומר כי לא מזו אור אורתא הוא אלא גם יש לוו ללמוד מזו האחרם. בעשיית מלאכה ר' אליעזר משעת הנץ החמה. ש"מ מדקאמר ר׳ יהודה משעת הנץ החמה מכלל דאור דקאמר ר׳ אליעזר בן יעקב אורתא הוא. ודחינן מאי משעת האור דקאמר ר׳ אליעזר בז יעקב משיעלה אליעור בן יעקב משיעלה עמוד השחר ויאיר אור היום, והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא בליליא שרי למיעבד מלאכה וביממא אסור, אשכחז דשרו בליליא י ואסרי ביממא כי האי גונא אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, אלא לדידך היכן אשכחן משיעלה עמוד השחר עד הנץ עמור השווו עו הנק החמה מותר ושאר היום אסור. אמר לו ר' יהודה הוא עצמו ערב הפסח יוכיח שהוא מותר באכילת יוכיח שד ארבע שעות חמץ עד ארבע שעות ומכאן ולהלן אסור. ודחי ר׳ אליעזר שאני חמץ דהוא מדאורייתא והתורה התירה מקצת היום ואסרה . מקצת היום. ולא שמעינז איסורא דרבנן, [דהיינו] המלאכה בארבעה עשר אסורה. ור׳ יהודה אמר לך אנא נמי לא אמרי אלא בשעה ששית שאיסורה מדרבנז. שמז התורה אכילת חמץ מותר עד חצי היום, דקיימא לן אך ביום הראשון אך חלק. והנה מצאנו לרבנז י ביום אחד שאסרו מקצתו יהיא שעה ששית שמז התורה מותר באכילת חמץ ורבנן אסרוה. ודחי ר' אליעזר ההוא לאו משום איסורא הוא אלא הרחקה עבוד כו'. תא שמע אין משיאין משואות משיאין עליו לאור עבורו, . אור אורתא הוא. הוא יום שלושים. היה עומד ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים. אף על פי שכל הלילה לאורה יקיים מה שכתוב בבאם אל אהל מועד, וחשוב כאילו

א) וחגיגה יב: ב"מ פג:], פ"ג הי"ג, ה) [ב"ק מב:], ו) [דמניא], ו) . ע"ש], ה) ר"ה כב:, ט) זבחים יט: תוספתה יומא פ"א הט"ו ומנחות פ״ל ה״ו, י) [שבת ל.], כ״ל דף י:], ל) רש״ל, מ) [יום שלשים קרי יום עבורו כל"ל עי' רש"י ר"ה כב:], () [ר"ה טו: ועי' תוס' שם ד"ה וכין, ס) [לקמן נה.], ע) [לקמן

תורה אור השלם יַחְשְׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוּ
יַקוּ לְאוֹר וְאַיִן וְאַל יִרְאָה בְּעַפְעַפֵּי שָׁחַר:

איוב ג ט 2. וְאֹמֵר אַךְּ חשֶׁךְ יְשׁוּפָנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדַנִי: תהלים קלט יא

מוסף רש"י

ובשעת הביעור. נשעה ששית, אבל מכאן ואילך לא ינדוק אפילו לא בדק בומנו, דגוריגן משם דלמא אתי למיכל כשמולא אותו בפסח (מנחות סו:). עד מתי אוכל ושותה. בלילה כשמתענה למחר, בכל תעניות שהוא אוכל בלילה כשמתענה משתחשך, ואפילו כתענית יחיד קא מיירי (תענית יב.). שנראה בזמנו לקדשו. להודיען שנתקדש

מוסף תוספות

א. פי׳ בקונטרס דהיינו באדם אחר ולא באב על הבן, ואי מספקא לך, באב משמע שיש פעמים שאינו דאנפשות קאתי דמיירי באחר. תוס' ר"פ. ב. הלכך האי לישנא דהכא נמי איכא לאוקמי באב על הבן ולא כפי׳ הקונטרס. מוס׳ שחנן. ג. כיון שהוא תלוי במנהג. תוס' ל"פ. ד. שההליכה הוא לצורך בעה"ב ואינו להשכים מחויב מיחחיל למלארת רטה"ר אלא ההילוך יהיה משל בעה״ב. תוס׳ הרא״ש נ״מ הילכתא אהילכתא דהלכה כב״ה, וקיימא לן דמשנת ראב״י קב ונקי וי״ל [ד]. תוס' ר"פ.